



ע"פ 6532/17 - מדינת ישראל נ' חסדי דוד לעדת הבוכרים

בבית המשפט העליון

ע"פ 6532/17

ע"פ 7309/17

לפני:

כבוד השופטת ע' ברון

מדינת ישראל

המערערת בע"פ 6532/17

והמשיבה בע"פ 7309/17:

נ ג ד

חסדי דוד לעדת הבוכרים

המשיבה ב-ע"פ 6532/17

והמערערת ב-ע"פ

7309/17:

ערעורים על פסק דינו של בית המשפט המחוזי

ירושלים מיום 13.08.2017 ב-צ"א 860-02-17

(כבוד השופט מ' ברעם)

בשם המערערת בע"פ 6532/16

והמשיבה בע"פ 7309/17: עו"ד שרית משגב; עו"ד מורן פולמן

בשם המשיבה בע"פ 6532/17

והמערערת בע"פ 7309/17: עו"ד ניר ישראל; עו"ד נחמיה אסף;

עו"ד שרה כהן-טראב

פסק-דין

עמוד 1



1. הערעורים שלפניי מופנים נגד צו זמני לחילוט רכוש שניתן ביום 13.8.2017 ב-צ"א 860-02-17, ושבמסגרתו הורה בית המשפט המחוזי בירושלים (כבוד השופט מ' בר-עם) על תפיסת 635,000 ש"ח מתוך חשבונות הבנק של עמותת חסדי דוד לעדת הבוכרים (להלן: חברה קדישא ו-הצו הזמני). הצו הזמני הוצא מכוח סעיף 23 לחוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000 (להלן: חוק איסור הלבנת הון), בצירוף סעיף 36(א) לפקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], התשל"ג-1973 (להלן: פקודת הסמים המסוכנים).

הסוגיה המרכזית שמתעוררת במקרה דנן נוגעת להיקף החילוט הזמני בעבירות לפי חוק איסור הלבנת הון; ובפרט לשאלה אם יש להורות על חילוט כספים "כשרים" ששימשו על פי הנטען לביצוע עבירה של הלבנת הון, על ידי "ערבובם" עם הכספים המולבנים (כאמור בסעיף 1 לחוק איסור הלבנת הון) באופן שלא ניתן עוד להתחקות אחר הכספים המולבנים.

חברה קדישא וההליך הפלילי נגדה

2. בשנת 1996 ניתן לחברה קדישא רישיון קבורה מטעם משרד הדתות, המתחדש כל שנתיים, ומתיר לה לעסוק במתן שירותי קבורה לעדת הבוכרים בבית העלמין "הר המנוחות" בירושלים. בתוך כך הותר לחברה קדישא למכור "חלקות קבר בחיים" - חלקות שנרכשות עבור אדם טרם פטירתו (להלן: רישיון הקבורה). חוק שירותי הדת היהודיים [נוסח משולב], התשל"א-1971 (להלן: חוק שירותי דת), קובע שיעור מרבי לתמורה עבור חלקת קבר בחיים; בשנים הרלוונטיות לענייננו (2008 עד 2014) סכום זה נע בין 9,852 ש"ח ל-18,698 ש"ח (להלן: הסכום המרבי).

3. ביום 1.2.2017 הוגש נגד חברה קדישא כתב אישום, שבו נטען כי היא גבתה במרמה סכומי כסף שאסור היה לה לגבות מרוכשי חלקות קבר בחיים, העולים על הסכום המרבי לפי חוק שירותי דת. על פי כתב האישום, לחלק מהרוכשים הוצג מצג שווא שלפיו מחיר החלקה גבוה באופן משמעותי מן הסכום המרבי; לאחרים הוצג מצג שווא שלפיו מחיר חלקת קבר בחיים כולל רכיב נוסף של תרומה לחברה קדישא, כאשר בלא תשלום התרומה לא ניתן לרכוש חלקת קבר. בכל מקרה, לאחר קבלת הכספים נהגה חברה קדישא לפצל את העסקה בספרי החשבונות שלה, באופן שחלק מן התמורה נרשם כתשלום עבור חלקת קבר בחיים והיתרה כתרומה. בהתאם לכך, בחלק מהמקרים ניתנו לרוכשים שתי חשבונות נפרדות לכל רכישה - חשבונית אחת עבור הסכום המרבי לרכישת הקבר; וחשבונית שנייה עבור יתרת הסכום, שעליה צוין כי מדובר בתרומה. בגין האמור מואשמת חברה קדישא בעבירה של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 415 סיפה לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין). על פי כתב האישום מדובר ב-515 מקרים שונים של מרמה, שבמסגרתם קיבלה חברה קדישא סכום כולל של 6,776,171 ש"ח; ואולם יצוין שבמסגרת הדיון בערעורים טענה המדינה לפניי



כי היקף המרמה הוא למעשה 6,861,237 ש"ח - וזאת על יסוד הדוחות הכספיים של חברה קדישא לשנים הרלוונטיות (2008-2014). עוד על פי כתב האישום, הנסיבות המחמירות באות לידי ביטוי בכך שחברה קדישא ניצלה את מעמדה ואת רישיון הקבורה שניתן לה לביצוע העבירות, וכן בתדירות מעשי המרמה שביצעה, בהיקפם, ובשיטתיות והתחכום הגלומים במעשים.

בכתב האישום נאמר עוד כי חברה קדישא הסתירה את כספי המרמה באמצעות סיווגם כתרומות בספרי החשבונות שלה; ובהמשך הפקידה את כספי המרמה באותו חשבון בנק שבו הפקידה כספים שהתקבלו כדין עבור חלקות קבר בחיים (להלן: תקבולי החלקות) - באופן שלא ניתן היה עוד להבחין בין כספי המרמה לתקבולי החלקות. האמור בוצע לפי הנטען במטרה להסתיר את מקורם של כספי המרמה, וכדי לאפשר לחברה קדישא לעשות שימוש בכספים אלה כרצונה. בשל מעשים אלה מואשמת חברה קדישא בעבירות לפי סעיפים 3(א) ו-4 לחוק איסור הלבנת הון, בהיקף כולל של כ-17.5 מיליון ש"ח (סך כל הכספים ששולמו לחברה קדישא בעת הרלוונטית לכתב האישום, הן כספי המרמה והן תקבולי החלקות). בכתב האישום צוין עוד כי הפקדת תקבולי החלקות בחשבון בנק אחד עם כספי תרומות אף מנוגדת לתנאי רישיון הקבורה שניתן לחברה קדישא - שלפיו יש להפריד בין שני סוגי תקבולים אלה.

כאן המקום לבאר כי כתב האישום הוגש אך ורק נגד חברה קדישא, ולא נגד מי שעמד בראשה בעת הרלוונטית והיה המוציא והמביא מטעמה גם בכל הנוגע למכירת חלקות קבר בחיים - הוא הרב דוד ניסנוב ז"ל. למרבה הצער הרב ניסנוב נפטר בשנת 2016, וזאת טרם שנחקר על חלקו בעבירות המיוחסות לחברה קדישא.

4. במסגרת כתב האישום התבקש בית המשפט להורות, לאחר הרשעתה של חברה קדישא, על חילוט כל רכוש מכוח סעיף 21(א) לחוק הלבנת הון - שזו לשונו:

הורשע אדם בעבירה לפי סעיפים 3 או 4, יצווה בית המשפט, זולת אם סבר שלא לעשות כן מנימוקים מיוחדים שיפרט, כי נוסף על כל עונש יחולט רכוש מתוך רכושו של הנידון בשווי של רכוש שהוא -

(1) רכוש שנעברה בו העבירה, וכן רכוש ששימש לביצוע העבירה, שאיפשר את ביצועה או שיועד לכך;

(2) רכוש שהושג, במישרין או בעקיפין, כשכר העבירה או כתוצאה מביצוע העבירה, או שיועד לכך.

חילוט הרכוש התבקש אף מכוח סעיף 39(א) לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט-1969 (להלן: פקודת סדר הדין הפלילי):



על אף האמור בכל דין, רשאי בית המשפט, בנוסף על כל עונש שיטיל, לצוות על חילוט החפץ שנתפס לפי סעיף 32, או שהגיע לידי המשטרה כאמור בסעיף 33, אם האדם שהורשע במעשה העבירה שנעשה בחפץ או לגביו הוא בעל החפץ; דין צו זה כדין עונש שהוטל על הנאשם.

5. בד בבד עם כתב האישום הגישה המדינה בקשה לסעדים זמניים עד לתום ההליכים נגד חברה קדישא, לפי סעיף 23 לחוק איסור הלבנת הון ולפי סעיף 36(א) לפקודת הסמים המסוכנים. הסעדים הזמניים שהתבקשו כללו מתן צו הקפאה לטובת המדינה ביחס לחשבונות הבנק של חברה קדישא; וכן צו מניעה האוסר על ביצוע כל פעולה בחשבונות, וצו המורה לאפוטרופוס הכללי לנהל את הכספים המצויים בחשבונות בהתאם למדיניות ההשקעה הנהוגה אצלו. נוסף לזאת התבקש צו האוסר על ביצוע כל דיספוזיציה בנכסי מקרקעין שבבעלותה של חברה קדישא: שמונה דירות שביחס אליהן רשומה במרשם המקרקעין הערת אזהרה לטובתה בשל רכישתן. שווי נכסי המקרקעין מוערך על ידי יחידת החילוט במשרדי האפוטרופוס הכללי בסך כולל של 13.5-16 מיליון ש"ח, ואולם הערכה זו אינה הערכה שמאית. על פי הנטען בבקשה, סעדים אלה נחוצים על מנת להבטיח את מימוש החילוט בתום ההליך המשפטי נגד חברה קדישא (להלן: הבקשה לסעדים זמניים).

יבואר כי חשבונות הבנק ונכסי המקרקעין שבבעלות חברה קדישא (להלן: הרכוש) נתפסו עוד קודם להגשת כתב האישום והבקשה לסעדים זמניים, במסגרת הליכי החקירה הפלילית ומכוח סמכות המשטרה לפי סעיף 32 לפקודת סדר הדין הפלילי. על פי דוח פעולה של משטרת ישראל מיום 1.11.2016, בחשבונות הבנק של חברה קדישא נתפס סכום כולל של 5,359,890 ש"ח. הסעדים הזמניים התבקשו אפוא על מנת להאריך את תוקף תפיסת הרכוש עד לתום ההליכים נגד חברה קדישא.

ההליכים בבקשה לסעדים זמניים

6. ביום 1.2.2017 ניתן צו ארעי כמבוקש בבקשה לסעדים זמניים במעמד צד אחד, וזאת לאחר שבית המשפט בחן את חומר החקירה נגד חברה קדישא שהוגש לעיונו וקבע כי קיים "ניצוץ ראיתי" לנטען בכתב האישום. ביום 9.2.2017 התקיים דיון בבקשה במעמד שני הצדדים, ובהיעדר התנגדות מצד חברה קדישא להמשך חלותו של הצו הארעי, הוארך תוקפו עד למתן החלטה אחרת. יבואר כי מנכ"ל חברה קדישא הנוכחי (שכאמור לא שימש בתפקיד זה בתקופה הרלוונטית לכתב האישום), משמש כעד תביעה בהליך העיקרי - ומשכך מנועה חברה קדישא מלעמוד בקשר עימו בכל הנוגע להליך זה. ביום 6.3.2017 הורה בית המשפט שלפניו מתברר ההליך העיקרי (כבוד השופט ד' טפרברג) לחברה קדישא למנות מנהל מיוחד לצורך מתן תשובה לכתב האישום.

ביום 8.3.2017 עתרה חברה קדישא למחיקת הבקשה לסעדים זמניים ולביטול הצו



הארעי שניתן במסגרתה. על פי הנטען, בנסיבות שבהן מנהלה של חברה קדישא משמש כעד תביעה בהליך נגדה היא נותרה ללא ייצוג, ובהיעדר ייצוג אין באפשרותה להתייצב להליך ובית המשפט חסר סמכות להורות על מתן הצו הארעי. ביום 9.3.2017 קבע בית המשפט כי משניתנה החלטה בתיק העיקרי המורה לחברה קדישא למנות מנהל מיוחד שייצג אותה, אין מקום לדחות את הבקשה לסעדים זמניים על הסף בהיעדר ייצוג - ויש לדון בה לגופה. ביום 23.3.2017 נערך דיון נוסף בבקשה לסעדים זמניים במעמד שני הצדדים, אלא שבמסגרתו חזרה חברה קדישא על עמדתה כי נבצר ממנה לטעון בבקשה לגופה בהיעדר ייצוג.

7. בהחלטה מיום 29.3.2017 דחה בית המשפט את טענות חברה קדישא בדבר היעדר יכולת להתייצב להליך, וכן את בקשתה למחיקת הבקשה לסעדים זמניים על הסף. נקבע כי הימנעותה מלמנות אדם שייצג אותה בהליך זה, כמוה כסירוב נאשם להופיע בהליך נגדו - ובעשותה כן היא מסכלת את הדיון בבקשה. עוד נקבע כי בנסיבות אלה, כאשר חברה קדישא עומדת בסירובה לטעון בבקשה לסעדים זמניים לגופה, ונקבע כי קיים "ניצוץ ראייתי" בנוגע לכתב האישום נגדה, יש להותיר את הצו הארעי על כנו עד להחלטה אחרת. בתוך כך הובהר כי ככל שתבקש חברה קדישא לקיים דיון בבקשה לסעדים זמניים לגופה, ייקבע מועד נוסף לדיון.

על החלטה זו הגישה חברה קדישא ערעור לבית המשפט העליון (ע"פ 3558/17, להלן: הערעור הקודם). בית המשפט (השופט י' דנציגר) היה בדעה אחת עם בית המשפט המחוזי, כי אין לשעות לטענה שלפיה לא ניתן לקיים דיון בבקשה לסעדים זמניים בשל אי יכולתה של חברה קדישא לבוא בדברים עם מי שמשמש כמנהלה. עם זאת נקבע בפסק הדין בערעור הקודם, כי "לא ניתן להשלים עם מצב בו הצו הזמני לחילוט רכוש של המערערת (חברה קדישא-ע"ב'), אשר עומדת לה חזקת החפות, יעמוד על כנו עד למתן החלטה אחרת, וזאת מבלי שנבחנה התשתית הראייתית המצדיקה מתן שצו כזה" (בסעיף 19 לפסק הדין מיום 12.7.2017). משכך הורה בית משפט זה על החזרת הדיון בבקשה לסעדים זמניים לבית המשפט המחוזי, על מנת שיבחן את התשתית הראייתית הלכאורית לכתב האישום ויכריע בבקשה.

8. ביום 6.8.2017 טענו הצדדים לפני בית המשפט המחוזי לגופה של הבקשה לסעדים זמניים, וזאת לאחר שחברה קדישא הודיעה על מינוי נציג מטעמה לדיון. התשתית הראייתית שהניחה המדינה לעבירות המרמה התבססה בראש ובראשונה על אמרות מאת למעלה מ-40 מתלוננים, שבהן גוללו כיצד נדרשו על ידי חברה קדישא לשלם סכומים העולים על הסכום המרבי הקבוע בחוק שירותי דת עבור חלקת קבר בחיים. בהקשר זה טענה המדינה ל"עדות שיטה"; קרי: שניתן להסיק מתוך עדויות מתלוננים אלה על כך שכל כספי התרומות שנתפסו בחשבונות הבנק התקבלו אצל חברה קדישא במרמה (כ-6.8 מיליון ש"ח). בתוך כך נטען כי לאחר הגשת כתב האישום התברר למדינה כי מעגל נפגעי העבירות גדול עוד יותר מכפי שצוין, ועומד למעשה על 635 אנשים. כן ביקשה המדינה להסתמך על אמרה מאת עובדת המשרד לשירותי דת, בדבר קבלת התלונות וניהול ביקורת על חברה קדישא; אמרות מאת מר ידיה שרלו, עו"ד ומתמחה בראיית חשבון שבחן את הנהלת החשבונות של חברה קדישא לבקשת המשרד לשירותי דת (להלן: שרלו), ולדבריו קיימת הלימה של כ-90% בין רשימת הרוכשים של



חלקות קבר בחיים לבין רשימת התורמים לחברה קדישא; ואמרה מאת אחד מעובדי חברה קדישא. בהתייחס לאמרותיו של שרלו, קיימת מחלוקת בין הצדדים אם מדובר בחוות דעת מומחה לפי דיני הראיות אם לאו.

בהתייחס לעבירות הלבנת ההון, עמדת המדינה היתה שעצם סיווגם של כספי המרמה בספרי הנהלת החשבונות כתרומות, והפקדתם בחשבונות הבנק יחד עם תקבולי החלקות, מקיימים את היסודות העובדתיים של עבירות אלה. ועוד נטען כי די בכך שחברה קדישא צפתה ברמת מודעות גבוהה שיהא קשה להתחקות אחרי כספי התרומות, לאחר ערבובם עם תקבולי החלקות, כדי להקים את היסוד הנפשי הנדרש בעבירות שבהן היא מואשמת.

החלטת בית המשפט המחוזי בבקשה לסעדים זמניים

9. בית המשפט המחוזי קבע כי המדינה הניחה תשתית ראייתית לכאורית להוכחת עבירות מרמה שביצעה חברה קדישא במכירת חלקות קבר בחיים. עם זאת, בית המשפט סבר כי הראיות מצביעות על כך שהיקפה הכספי של המרמה נמוך באופן משמעותי מזה הנטען בכתב האישום - ועומד על 635,000 ש"ח בלבד (לעומת כ-6.8 מיליון ש"ח כאמור בכתב האישום). ראשית נקבע כי מתוך למעלה מ-40 אמרות של מתלוננים, רק 30 מבססות באופן לכאורי את מעשי המרמה המיוחסים לחברה קדישא; ושנית, בית המשפט דחה את עמדת המדינה שלפיה אמרות מתלוננים אלה מהוות עדות שיטה, שדי בה על מנת להוכיח מרמה בכל כספי התרומות שנתקבלו אצל חברה קדישא. בהקשר זה נקבע כדלקמן:

"דומה כי בנסיבות העניין אין די במדגם מייצג של רוכשים, הגם שלכאורה יש בו סממנים של 'עדות שיטה', כדי לעמוד במבחן הראיות לכאורה בגין היקף המרמה הנטען בכתב האישום, זאת בשים לב לפער הכמותי של 43 רוכשים לבין הטענה לקיומם של 635 רוכשים שלא הוגשו בעניינם של האחרים הודעות מתאימות, כמו גם לפער הכלכלי של העמדת תשתית ראייתית לכאורית להיקף מרמה בסך של כ-635,000 ש"ח לבין הנטען בכתב האישום בדבר היקף מרמה בסך של כ-6,500,000 ש"ח. ודוקו. עדות 'שיטה' הובאה על מנת לבסס את עצם קיומם של מעשי העבירה שנקטה המשיבה כלפי כל נפגע-עבירה פוטנציאלי. ואולם, שמותיהם של המתלוננים האפשריים, רובם ככולם, רשומים בספרי המשיבה וידועים לגורמי החקירה..." (ההדגשות במקור-ע'ב') (בסעיף 37 להחלטה).



יצוין כי בעוד שבכתב האישום נטען כי היקף התרומות שקיבלה חברה קדישא בעת הרלוונטית עומד על כ-6.8 מיליון ש"ח, בית המשפט המחוזי מצא כי מדובר ב-4.1 מיליון ש"ח בלבד. את קביעתו בעניין זה ביסס בית המשפט על אחת מאמרותיו של שרלו בנדון. ועוד בהקשר זה, יבואר כי לעמדת המדינה אמרותיו של שרלו מהוות חוות דעת מומחה בתחום הנהלת החשבונות; ואילו לטענת חברה קדישא, בהיותו מתמחה בלבד בראיית חשבון לא ניתן לראות באמרותיו משום חוות דעת מומחה. בית המשפט העדיף אמנם את עמדת חברה קדישא בנקודה זו (ראו סעיף 36 להחלטה); ועם זאת, וכפי שצוין, הסתמך על אמרותיו של שרלו בקביעת היקף התרומות שהתקבלו אצל חברה קדישא בעת הרלוונטית.

10. פרט לעבירות של קבלת דבר במרמה בנסיבות מחמירות, חברה קדישא מואשמת כאמור גם בביצוע עבירות על פי חוק איסור הלבנת הון. בית המשפט המחוזי עמד על כך שסעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון הוא סעיף רחב, האוסר על הלבנת רכוש שמקורו באחת העבירות המנויות בתוספת הראשונה לחוק, על ידי ביצוע פעולות לגיטימיות ברכוש זה - וזאת גם כאשר הפעולה נעשתה שלא במטרה להכשיר את הרכוש האסור. יצוין כי "פעולה ברכוש" מוגדרת בחוק איסור הלבנת הון כ-"הקניה או קבלה של בעלות או של זכות אחרת ברכוש, בין בתמורה ובין שלא בתמורה, וכן פעולה ברכוש שהיא מסירה, קבלה, החזקה, המרה, פעולה בנקאית, השקעה, פעולה בניירות ערך או החזקה בהם, תיווך, מתן או קבלת אשראי, יבוא, יצוא ויצירת נאמנות, וכן ערבו של רכוש אסור עם רכוש אחר, גם אם הוא אינו רכוש אסור". לעומת זאת, סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון עניינו במקרים שבהם הפעולה ברכוש נעשתה מתוך כוונה להסתיר או להסוות את מקורו של הרכוש האסור, ועל כן עונש המאסר הקבוע בצידה של עבירה זו הוא חמור מן העונש הקבוע בסעיף 4.

מהחלטתו של בית המשפט המחוזי נראה כי הגיע לכלל מסקנה (הגם שלא ציין זאת באופן מפורש) שלפיה סיווג הכספים שנתקבלו במרמה בספרי חברה קדישא כתרומות, מגבש לכאורה את העבירות שבסעיפים 3(א) ו-4 לחוק איסור הלבנת הון. עם זאת, בית המשפט סבר כי לא הונחה תשתית ראייתית הולמת לטענה שלפיה חברה קדישא נהגה לערבב את כספי התרומות עם תקבולי החלקות. נקבע כי אף על פי שכספי התרומות ותקבולי החלקות הופקדו כולם בחשבון בנק אחד, בכל זאת ניתן היה להתחקות אחר כספי התרומות באופן המאפשר להבחין בינם לבין תקבולי החלקות. וכך נקבע בעניין זה:

"שוכנעתי ברמה הלכאורית כי כספי התרומות, המהווים לכאורה 'רכוש אסור', הופקדו בחשבון הפיתוח, זאת מבלי לקבוע מסמרות במסגרת הבקשה אם הפעולה בוצעה כדין או שלא כדין, אך, בפיקדון שקלי ייחודי לכספי התרומות, ובכך 'נצבעו' כספי התרומות באופן המאפשר להתחקות אחר מקורן ולהבדילם מכספי הפיתוח (תקבולי החלקות-ע'ב')". (בסעיף 50 להחלטה).



על יסוד האמור, בית המשפט המחוזי מצא כי התשתית הראייתית מלמדת על ביצוע עבירות של פעולה ברכוש אסור, לפי סעיפים 3(א) ו-4 לחוק איסור הלבנת הון, בהיקף של 635,000 ש"ח בלבד (בעוד שבכתב האישום נטען להיקף כספי של כ-17.5 מיליון ש"ח).

11. סופו של דבר, בית המשפט המחוזי הורה על מתן צו זמני לתפיסת סך של 635,000 ש"ח מחשבונות הבנק של חברה קדישא, וזאת עד להכרעה בהליך העיקרי נגדה. מכאן הערעורים שלפניי.

יצוין כי בית המשפט המחוזי הורה על עיכוב ביצוע החלטתו עד ליום 17.8.2017, ובהחלטתו מאותו יום הוריתי על המשך עיכוב הביצוע עד להכרעה בערעורים. עם זאת, בעקבות החלטת בית המשפט המחוזי שחררה המדינה 7 מתוך 8 הדירות שנתפסו על ידה; ונכון להיום הרכוש התפוס כולל את חשבונות הבנק של חברה קדישא ובהם סכום של כ-5,300,000 ש"ח, וכן דירה אחת ששוויה מוערך על ידי המדינה בין 1.7 ל-2 מיליון ש"ח (ואולם לא מדובר בהערכה שמאית).

טענות הצדדים

12. למען הנוחות אתייחס לטענות הצדדים בשני הערעורים במאוחד.

המדינה אינה חולקת לצורך הליך זה על קביעתו של בית המשפט המחוזי לעניין היקף עבירת המרמה; ובדין שנערך לפניי אף הודתה באת כוח המדינה ברוב הגינותה, כי כאשר סוכמים את התרומות ששילמו 30 המתלוננים שבית המשפט מצא כי אמרותיהם מקימות תשתית ראייתית לכאורית לעבירת מרמה - מתקבל סכום כולל של 522,000 ש"ח בלבד (ולא 635,000 ש"ח כפי שנקבע על ידי בית המשפט).

ואולם לעמדת המדינה שגה בית המשפט המחוזי בכך שהגביל את הצו הזמני לתפיסת כספי המרמה, ולגישתה היה מקום להורות לכל הפחות על תפיסה זמנית של כל כספי התרומות (6.8 מיליון ש"ח). אמנם בית המשפט המחוזי הגיע לכלל מסקנה כי לא הונחה תשתית ראייתית מספקת לטענה שלפיה כספי התרומות עורבבו על ידי חברה קדישא עם תקבולי החלקות - ועל קביעה זו המדינה אינה חולקת עוד בגדרי הערעור שהוגש על ידה (אך שומרת על עמדתה בעניין זה לצורך ההליך העיקרי). ואולם המדינה סבורה כי ברור מפסק הדין שגם לשיטתו של בית המשפט המחוזי, חברה קדישא ערבבה כספים אסורים עם כספים כשרים - בכך שסיווגה את כספי המרמה כתרומות, והפקידה אותם בחשבון אחד עם תרומות כשרות שקיבלה; והמסקנה המתבקשת מן האמור היא שכל כספי התרומות שימשו לביצוע עבירות לפי חוק איסור הלבנת הון, ועל כן היה מקום להורות על תפיסתם במסגרת הצו הזמני.



בהקשר זה מבהירה המדינה כי בניגוד לאמור בהחלטה נושא הערעורים, היקף הכספים שסווגו על ידי חברה קדישא כתרומות בתקופה הרלוונטית לכתב האישום עומד על 6.8 מיליון ש"ח - ולא 4.1 מיליון ש"ח כפי שקבע בית המשפט המחוזי. לטענת המדינה, בית המשפט המחוזי ביסס את קביעתו על הודעה מאת שרלו מיום 10.2.2016 שבה אמנם צוין כי סך התרומות בעת הרלוונטית הוא 4.1 מיליון ש"ח - ואולם באותה הודעה הובהר כי מדובר בנתון בלתי סופי, וזאת משעדיין לא הועבר לידיו מלוא החומר החשבונאי הרלוונטי. המדינה מפנה לכך שבהודעה מאוחרת מאת שרלו מיום 2.8.2016, נאמר כי לאחר שקיבל את מלוא החומר הרלוונטי התברר כי סך התרומות עומד על 6,861,237 ש"ח. על כן, מבקשת המדינה כי בית המשפט יורה על תפיסת סך כספי התרומות שנתקבלו בשנים הרלוונטיות, היינו 6,861,237 ש"ח.

13. חברה קדישא סבורה כי לא הונחה כל תשתית ראייתית לכתב האישום, ומשכך היה על בית המשפט המחוזי לדחות את הבקשה לסעדים זמניים ולהורות על שחרור כל הרכוש שנתפס.

בהתייחס לאמרות המתלוננים - חברה קדישא סבורה כי לא ניתן ללמוד מתוכן על ביצוע מעשי מרמה כלשהם. על פי הנטען, רבות מאמרות המתלוננים מהוות עדות מפי השמועה; מתייחסות לעסקאות שבוצעו במועדים שאינם רלוונטיים לכתב האישום; או שניתן ללמוד מהן כי התרומה דווקא ניתנה מרצון. יתרה מזאת, חברה קדישא טוענת כי יותר ממחצית מהמתלוננים היו ערים בזמן אמת לכך שהתמורה שהם שילמו עבור חלקת קבר בחיים כללה שני מרכיבים (תקבול בגין החלקה ותרומה); והמשמעות היא שמתלוננים אלה היו מודעים לכל רכיבי העסקה, ועל כן כלל לא מתגבשת ביחס אליהם עבירה של קבלת דבר במרמה. בהקשר זה מבהירה חברה קדישא כי מתוך 515 מקרים של רכישת חלקות קבר בחיים הנזכרים בכתב האישום, קיימות אמרות מאת 43 מתלוננים בלבד, ומתוך אמרות אלה ניתן ללמוד רק על שלושה מקרים שבהם הרוכשים לא היו מודעים לכאורה לכך שהסכומים ששילמו לחברה קדישא כוללים מרכיב של תרומה, הנוסף על הסכום המרבי.

חברה קדישא מוסיפה ומדגישה כי אפילו בשלושת המקרים הללו לא קיימת תשתית ראייתית הולמת לביצוע עבירות של קבלת דבר במרמה. כך, על פי הנטען, מאחר שכתב האישום מופנה נגד חברה קדישא בלבד, ומייחס רק לה את ביצוע העבירות - וזאת ללא מעורבות אדם בשר ודם במעשים. לטענתה לא רק שהאמור מנוגד להיגיון הבריא, אלא אף עומד בסתירה למושכלות יסוד בהליך הפלילי. בהקשר זה טוענת חברה קדישא כי לפי סעיף 23 לחוק העונשין, תאגיד לא יישא באחריות פלילית אלא אם כן העבירה נעברה על ידי אדם במהלך מילוי תפקידו בתאגיד; ואם מדובר בעבירה המצריכה הוכחת מחשבה פלילית - התאגיד לא יישא באחריות פלילית אלא אם כן "בנסיבות הענין ולאור תפקידו של האדם, סמכותו ואחריותו בניהול עניני התאגיד, יש לראות במעשה שבו עבר את העבירה, ובמחשבתו הפלילית או ברשלנותו, את מעשהו, ומחשבתו או רשלנותו, של התאגיד". חברה קדישא סבורה כי בנסיבות שבהן אף אחד מבעלי התפקידים בעמותה אינו עומד לדין בגין עבירות המרמה הנטענות, ברי כי לא ניתן לייחס



לה את המחשבה הפלילית הדרושה להרשעה בעבירות אלה ועל כן אין היא נושאת באחריות פלילית בגינה. יצוין כי בית המשפט המחוזי קבע בהחלטתו כי שאלה זו תידון במסגרת ההליך העיקרי, אך נטען כי היה מקום להכריע בטענה כבר במסגרת הבקשה לסעדים זמניים.

חברה קדישא מכחישה את טענות המדינה בנוגע להיקף כספי התרומות שנתקבלו אצלה בשנים הרלוונטיות. בעוד שלעמדת המדינה עולה מאמרתיו של שרלו כי מדובר בכ-6.8 מיליון ש"ח - לטענת חברה קדישא עד זה אינו עד מומחה, ועל כן אמרתיו מהוות עדות סברה שאין לייחס לה משקל כלשהו.

חברה קדישא מלינה אף על קביעתו של בית המשפט המחוזי, שלפיה ערבוב של רכוש אסור עם רכוש כשר מקיים לכאורה את כל יסודות עבירות הלבנת הון - הן היסודות העובדתיים הן היסודות הנפשיים. על פי הנטען משמעותה של קביעה מעין זו היא שעבירות הלבנת הון הן עבירות של אחריות קפידה - וברי כי לא לכך כיוון המחוקק.

דיון והכרעה

כללי - חוק איסור הלבנת הון וחילוט רכוש לפי חוק זה

26. הלבנת הון היא הטמעה של רכוש שמקורו בפעילות עבריינית, ברכוש בעל אופי חוקי וכשר - תוך טשטוש מקורו הבלתי חוקי של הרכוש האסור. כלשונו של המשנה לנשיאה מ' חשין, "מטרתם של מלביני הון היא להפוך כסף שחור לכסף לבן, רכוש שהאדים להלבין כשלג, להעלות כספים מצינורות הביוב ולעדנם בניחוח של פרחי אביב" (ע"א 9796/03 שם טוב נ' מדינת ישראל, פ"ד נט(5) 397, 405 (2005); להלן: עניין שם טוב). השיטות לביצוע הלבנת הון הן רבות ומגוונות, ואולם על פי רוב הדבר כרוך בניצול המערכת הפיננסית ו"זיהומה" בכספים שמקורם בביצוע עבירה.

מהצעת חוק איסור הלבנת הון עולה, כי חוק זה נחקק על רקע ההכרה בצורך להילחם בתופעה של הלבנת הון כאסטרטגיה עיקרית למאבק בעבריינות הסמים המסוכנים והפשע המאורגן; ובהקשר זה צוין כי נטרול יסוד הרווח מעסקאות עברייניות משרת מטרה כפולה: "האחת - הון המוצא מן המחזור לא ניתן לשימוש חוזר לצורך מימון עסקאות עברייניות נוספות, השניה - מניעת הרווח מן העברין מבטלת את התמריץ לעבור עבירה" (ה"ח 2809, עמ' 421 (14.4.1999); להלן: הצעת החוק). ברי כי הדברים יפים גם ביחס לשאר "עבירות המקור" הכלולות בתוספת הראשונה לחוק איסור הלבנת הון, "שכל אחת מהן עשויה להפיק לעברין שביצע אותן פירות אסורים שלא ניתן להשלים עם הטמעתם במערכת הפיננסית או במערכות 'כשרות אחרות', באופן שיאפשר לעברין את המשך ביצוען של עבירות או למצער,



הנאה מפירות אלו" (ע"פ 2333/07 תענך נ' מדינת ישראל, פסקה 233 (12.7.2010)).

עבירות הלבנת הון נתפסות כעבירות חמורות במיוחד ובעלות פוטנציאל הרס גדול מבחינה חברתית וכלכלית (ראו: ע"פ 6889/11 מדינת ישראל נ' עובד, פסקה 18 (14.5.2012); להלן: עניין עובד). מדינות המערב הכריזו מלחמה על עבירות אלה כבר בשנות ה-80 של המאה הקודמת, והדבר בא לידי ביטוי בחתימתם של הסכמים בינלאומיים כדוגמת אמנת האו"ם נגד הסחר הבלתי חוקי בסמים נרקוטיים וחומרים פסיכותרפיים (אמנת וינה, 1988), ואמנת מועצת אירופה בדבר הלבנת הון, חיפוש, תפישה והחרמה של רכוש שמקורו בעבירה (אמנת שטרסבורג, 1990). בשנת 1989 הקימו שבע המדינות המתועשות (G7) כוח משימה בינלאומי למלחמה בהלבנת הון (FATF - Financial Action Task Force), שכיום חברות בו עשרות מדינות. חוק איסור הלבנת הון נחקק בין היתר במטרה לאפשר למדינת ישראל לאשרר את אמנת וינה, ולקחת חלק בשיתוף הפעולה הבינלאומי במאבק בהלבנת הון (ראו: עניין שם טוב, עמ' 413-414; הצעת החוק, עמ' 421). ואמנם, כבר בשנת 2002 אושרה אמנת וינה, והחל משנת 2016 ישראל אף חברה ב-FATF.

27. בצד האיסור הפלילי, אחד הכלים האפקטיביים במלחמה בהלבנת הון הוא חילוט רכוש - המוסדר בסעיף 21(א) לחוק איסור הלבנת הון. מפאת חשיבותו, יש מקום לצטטו בשנית:

הורשע אדם בעבירה לפי סעיפים 3 או 4, יצווה בית המשפט, זולת אם סבר שלא לעשות כן מנימוקים מיוחדים שיפרט, כי נוסף על כל עונש יחולט רכוש מתוך רכושו של הנידון בשווי של רכוש שהוא -

(1) רכוש שנעברה בו העבירה, וכן רכוש ששימש לביצוע העבירה, שאיפשר את ביצועה או שיועד לכך;

(2) רכוש שהושג, במישרין או בעקיפין, כשכר העבירה או כתוצאה מביצוע העבירה, או שיועד לכך.

עסקינן בהוראת חילוט רחבה במיוחד ביחס להוראות חילוט שהיו קיימות עד לחקיקתו של חוק איסור הלבנת הון, כדוגמת אלה שבפקודת סדר הדין הפלילי ובפקודת הסמים המסוכנים. ראשית, סעיף 21 מורה כי מתן צו חילוט הוא הכלל בעבירות הלבנת הון, והימנעות מחילוט תיעשה רק מנימוקים מיוחדים שיפורטו. שנית, הסעיף מאפשר חילוט רכוש בשווי העבירה - בלא שנדרש להוכיח כי הרכוש שלגביו מבוקש החילוט קשור באופן ישיר לביצוע העבירה. לפיכך, ניתן לחלט רכוש כשר וחוקי לחלוטין, כל עוד הוא שווה ערך לרכוש שקשור לעבירה (ראו: עניין עובד, פסקה 22; ע"פ 6145/15 פישר נ' מדינת ישראל, פסקה 26 (25.10.2015) (להלן: עניין פישר); מאור אבן-חן עבירות השוחד, עמ' 242-243 (2017); יעל גרוסמן, רוני בלקין וסאלי ליכט איסור הלבנת הון: להלכה ולמעשה, עמ' 128 (מהדורה שנייה,



((2013)).

זה מכבר עמד בית משפט זה על כך שלאמצעי של חילוט תכלית קניינית: "הוצאת בלעו של הגזלן מפיו" - היינו, רצון למנוע מן החוטא לצאת נשכר וליהנות מפירות העבירה שביצע (ראו למשל: ע"פ 7475/95 מדינת ישראל נ' בן שטרית, פ"ד נב(2) 385, 410 (1998)). בפסיקה שניתנה לאחר חקיקתו של חוק איסור הלבנת הון הודגשה תכליתו ההרתעתית של החילוט: "כדי שידע העבריין הכלכלי אל-נכון כי הסיכון המקסימלי הצפוי לו, אינו רק החלטה שיפוטית המאלצת אותו להיפרד מפירות שהפיק מביצוע העבירה, אלא כי הוא נתון בסיכון של פגיעה כלכלית בעקבות ביצוע העבירה באמצעות כלי החילוט שהמחוקק העניק לרשויות האכיפה. אין לאפשר לעבריינים להבריש נכסיהם לקרובי משפחתם ולמכריהם כדי להימנע ממימוש החילוט" (ע"א 6212/14 מדינת ישראל נ' ג'סארי, פסקה 6 (8.1.2016); להלן: עניין ג'סארי). זאת ועוד:

"לחילוט נודעת חשיבות רבה מן ההיבט הנורמטיבי. החילוט מעביר מסר לעבריין ולחברה בכללותה, לפיו העבירות שביצע העבריין הן חמורות, וכי המדינה איננה סובלנית כלפי התנהגויות שכאלה. המסר ההרתעתי מועבר, בין היתר, לסביבתו של העבריין, הנוכחת לראות ולהבין כי מהעבריין נשלל הרווח שהפיק מפעילותו העבריינית. הרווח שנשלל אינו רק הרכוש 'המוכתם' בעבירה, אלא גם כל רכוש אחר של העבריין עד לשווי הרכוש ש'הוכתם' ואף, במצבים מסוימים, רכוש שהעביר העבריין לצד שלישי. אמירה נורמטיבית זו חשובה כשלעצמה, ומהווה אמצעי רב עוצמה במסגרת המלחמה בפשיעה. לעיתים, המסר הנורמטיבי שמועבר באמצעות הליך החילוט חזק עוד יותר מן המסר המועבר באמצעות ההליך הפלילי לעצמו" (ההדגשה שלי-ע'ב') (עניין ג'סארי, פסקה 7).

את מימוש תכליות החילוט הסופי ניתן להבטיח באמצעות צווים זמניים לתפיסת רכוש.

סעד זמני של תפיסה

28. סעיף 23 לחוק איסור הלבנת הון מורה כי על חילוט רכוש לפי חוק זה יחולו בשינויים המחויבים הוראות סעיפים 36 עד 36 לפקודת הסמים המסוכנים; וסעיף 36(א) לפקודת הסמים המסוכנים מסדיר את האופן שבו ניתן לעתור, לאחר הגשת כתב אישום, לקבלת סעד זמני שיבטיח את ביצוע החילוט בתום ההליך הפלילי:



הוגש כתב אישום או הוגשה בקשה לחילוט אזרחי, רשאי בית המשפט, על פי בקשה חתומה בידי פרקליט מחוז המפרטת את הרכוש שאת חילוטו מבקשים, לתת צו זמני בדבר - מתן ערבויות מטעם הנאשם, או אדם אחר המחזיק ברכוש, צוי מניעה, צוי עיקול או הוראות בדבר צעדים אחרים שיבטיחו את האפשרות של מימוש החילוט, לרבות הוראות לאפטרופוס הכללי או לאדם אחר בדבר ניהול זמני של הרכוש (להלן בסעיף זה - צו זמני); לענין זה, "בית המשפט" - בית המשפט שלפניו הוגשו כתב האישום או התובענה, לפי הענין.

במוקד הסעיף עומד החשש מפני הברחת נכסים על ידי הנאשם או מי מטעמו, באופן שיסכל את האפשרות של חילוט הרכוש בסופו של ההליך נגדו ולאחר שיורשע בדיון. הסעד הזמני נועד אפוא להבטיח את מימוש החילוט על ידי שימור מצבת נכסיו של הנאשם (ראו: ע"פ 5140/13 מדינת ישראל נ' אוסקר, פסקה 9 (29.8.2013); להלן: עניין אוסקר; בש"פ 6817/07 מדינת ישראל נ' סיטבון (31.10.2007); להלן: עניין סיטבון). אל מול תכלית זו והאינטרס הציבורי הגלום בה, עומדת הפגיעה בזכות הקניין של הנאשם - שבעת מתן הסעד הזמני נהנה מחזקת החפות.

29. בשלב הדיון בבקשה למתן סעד זמני, "על בית המשפט לבחון את דיות הראיות במישור הלכאורי ולהשתכנע כי קיים 'פוטנציאל חילוט' במובן זה שהראיות לכאורה מקימות סיכוי סביר לכך שבתום ההליך הפלילי יורשע הנאשם בעבירות המיוחסות לו וכי בעקבות אותה הרשעה ניתן יהיה להורות על חילוט רכוש" (ההדגשות שלי-ע"ב) (עניין אוסקר, פסקה 9; ע"פ 5763/12 מדינת ישראל נ' בן יעיש, פסקה 12 (21.10.2012); פסק הדין בערעור הקודם, פסקה 15). שנית, בית משפט הדן בבקשה לסעדים זמניים צריך להשתכנע בדבר היותו של הצו המבוקש מידתי. ככל הניתן, יש לנקוט באמצעים חלופיים לתפיסת רכוש, שפגיעתם בקניינו של הנאשם פחותה:

"לא בכדי נקבע כי הצו הזמני שבית המשפט רשאי לתת בעניין זה הוא למתן ערבויות, צווי מניעה, צווי עיקול או הוראות בדבר צעדים אחרים שיבטיחו את האפשרות של מימוש החילוט. לא בהכרח יש לנקוט את הדרכים הנ"ל לפי סדרן, אולם בסדר הבאתן יש אינדיקציה למידתיות שאותה ראה המחוקק לנגד עיניו. הפגיעה ברכושו של אדם על ידי נטילתו ממנו, על-מנת להבטיח אפשרות חילוט בעתיד היא פגיעה ברכושו ובקניינו ולפיכך יש לנקוט אותה רק כאמצעי אחרון ובהיעדר אמצעים חלופיים להבטחת אותה תכלית. כך יש לעשות בהשראת וכך יש לעשות על-פי עקרון המידתיות המקובל



עלינו" (בש"פ 7715/97 חג' נ' מדינת ישראל, פ"ד נב(1) 14, 18 (1998); וראו גם: עניין פישר, פסקה 21; עניין סיטבון, פסקה 36).

ועתה לגופם של הערעורים.

התשתית הראייתית לעבירות מרמה והלבנת הון

30. את עיקר ערעורה הקדישה חברה קדישא לטענה שלפיה כלל לא ניתן להגיש נגדה כתב אישום, מבלי לייחס את ביצוע העבירות המנויות בו לאחד מהאורגנים שלה. אלא שטענה זו נטענה על ידי חברה קדישא זה מכבר, במסגרת הערעור הקודם, ונדחתה על ידי בית משפט זה (השופט י' דנציגר) – תוך שנקבע כי האכסניה המתאימה לבירור הטענה, היא בהליך העיקרי. קביעה זו בעינה עומדת ואין מקום לשנות ממנה; ואולם לנוכח המקום הנכבד שהקדישה חברה קדישא לנושא, אוסיף עוד מספר מילים. הטלת אחריות פלילית על תאגיד מוסדרת כיום בסעיף 23(א) לחוק העונשין, המורה כדלקמן:

(א) תאגיד יישא באחריות פלילית –

- (1) לפי סעיף 22, כשהעבירה נעברה על-ידי אדם במהלך מילוי תפקידו בתאגיד;
- (2) לעבירה המצריכה הוכחת מחשבה פלילית או רשלנות, אם, בנסיבות הענין ולאור תפקידו של האדם, סמכותו ואחריותו בניהול עניני התאגיד, יש לראות במעשה שבו עבר את העבירה, ובמחשבתו הפלילית או ברשלנותו, את מעשהו, ומחשבתו או רשלנותו, של התאגיד.

בסעיף זה עוגנה תורת האורגנים, יצירת הפסיקה, אשר "מציגה את האורגן כ'פניו האנושיות' של התאגיד ורואה בשניהם יחד 'ישות משותפת' אחת, שנועדה להעניק לתאגיד תו אופי אנושי המאפשר להטיל עליו – כתאגיד – אחריות אישית בפלילים" ((2) 105, 124 (1998)). הטלת אחריות פלילית על תאגיד נעשית אפוא בדרך של ייחוס מעשיו של אדם, המהווה "יד ארוכה בכירה של התאגיד", לתאגיד עצמו (ראו למשל: ע"פ 99/14 מדינת ישראל נ' מליסרון בע"מ, פסקאות קיג-קכא (25.12.2014)); ולכן במצב הדברים הרגיל, תאגיד עומד לדין עם האורגן המהווה את "פניו האנושיות". ואולם מטבע הדברים, ייתכנו מקרים שבהם לא ניתן להעמיד אורגן של התאגיד לדין; ובענייננו מי ששימש כמנהל חברה קדישא והיה הרוח החיה בתאגיד בעת הרלוונטית לכתב האישום, הלך לבית עולמו עוד טרם שהוגש כתב האישום ואף מבלי שנחקר על חלקו בעבירות הנטענות. כפי שהבהיר השופט דנציגר בפסק הדין בערעור הקודם, אין במצב הדברים האמור כדי לפטור את חברה קדישא מהעמדה לדין:



"אכן, המצב הרצוי הוא כי התאגיד יישא באחריות הפלילית ביחד עם האורגנים שפעלו מטעמו שלא כדין. ואולם מציאות החיים מלמדת כי ישנם מצבים בהם לא ניתן להעמיד לדין את אורגני התאגיד, מסיבות שונות, והתאגיד נותר לשאת באחריות הפלילית בגפו. הגם שכאמור אין זהו מצב אידיאלי, בוודאי שאין בכך כדי לפטור את התאגיד מנשיאה באחריות על מעשיו. הדברים נכונים ביתר שאת, נוכח העובדה שהאישומים בהם אנו עוסקים בהליך דנן נוגעים לעבירות כלכליות, אשר בוצעו לכאורה לקידום תועלתה הכלכלית של המעוררת. במקרים כגון דא, בהן העבירות נעברו לטובת התאגיד עצמו, הטלת האחריות הפלילית עליו בעלת חשיבות יתרה, והיא מהווה הרתעה אפקטיבית כנגד ביצוען. משאלו הם פני הדברים, אין בעובדה שאורגניה של המעוררת לא הואשמו בפלילים, כדי להוות מחסום מפני העמדתה לדין." (ההדגשה שלי-ע.ב.) (שם, פסקה 22).

משכך הובהר, יש לבחון את התשתית הראייתית שהונחה לעבירות הנטענות בכתב האישום. בית המשפט המחוזי קבע כי קיימת תשתית ראייתית לכאורית לביצוע עבירות המרמה, וכן לביצוע העבירות שבסעיפים 3(א) ו-4 לחוק הלבנת הון - ואולם זאת רק בנוגע להכשרת כספי המרמה תוך סיווגם בספרים כתרומות. אקדים ואומר כי החומר הראייתי מלמד לכאורה כי חברה קדישא אף ערבבה את כספי המרמה עם כספים כשרים, באופן שגם בעניין זה מתגבשות שתי העבירות מחוק איסור הלבנת הון. נוסף לזאת, נדרש לשנות מקביעתו של בית המשפט המחוזי בנוגע להיקף הכספי של העבירות שבוצעו. ואבאר.

31. סעיף 415 לחוק העונשין מורה כי "המקבל דבר במרמה, דינו - מאסר שלוש שנים, ואם נעברה העבירה בנסיבות מחמירות, דינו - מאסר חמש שנים". בסעיף ההגדרות לחוק (סעיף 414) נקבע כי מרמה היא "טענת עובדה בענין שבעבר, בהווה או בעתיד, הנטענת בכתב, בעל פה או בהתנהגות, ואשר הטוען אותה יודע שאינה אמת או שאינו מאמין שהיא אמת; ו'לרמות' - להביא אדם במרמה לידי מעשה או מחדל". החומר הראייתי להוכחת העבירה של קבלת דבר במרמה כולל בעיקר הודעות שנגבו מאת למעלה מ-40 אנשים שרכשו חלקות קבר בחיים, ושלדבריהם שילמו לחברה קדישא סכום העולה על הסכום המרבי הקבוע בחוק שירותי דת. לאחר עיון בהודעות אלה, בית המשפט המחוזי הגיע לכלל מסקנה כי 30 מתוכן אמנם מבססות לכאורה את עבירת המרמה. חברה קדישא מצידה מוצאת שלל רב בכך שבחלק הארי של המקרים, מהודעות הרוכשים עולה כי הם היו ערים לכך שבנוסף לתמורת החלקות עליהם לשלם סכום נוסף, וכי סכום זה מהווה תרומה לחברה קדישא; והמשמעות לגישה של חברה קדישא היא שלא הוצג מצג שווא לרוכשים לגבי מהות הכספים שנגבו מהם, ועל כן לא מתקיימים יסודות העבירה של קבלת דבר במרמה. איני סבורה כי יש לייחס לטענה זו משקל כלשהו במסגרת זו של הדיון. יסוד המרמה מתקיים גם ביחס לאותם רוכשים שהיו ערים לכך שחלק מהכספים ששילמו עבור



חלקות הקבר מהווים תרומה; ולגביהם, מצג השווא שהוצג לכאורה הוא שבלא תשלום התרומה הם לא יהיו זכאים לקבל חלקת קבר בחיים.

יצוין כי בתגובה לטענות חברה קדישא בערעורים הודתה המדינה כי בשני מקרים בלבד, בעת רכישת חלקת קבר היו הרוכשים מודעים לכך שבחוק שירותי דת נקבע מחיר מרבי לחלקה, וכן לכך שלפי הדין לא ניתן לחייבם בתשלום תרומה כתנאי לזכאות לרכישת חלקה. אף על פי כן רוכשים אלה, לאחר שהועמדו לכאורה במצב של חוסר ברירה, שילמו לחברה קדישא גם את תקבולי החלקות וגם תרומה. לגישת המדינה גם במקרים אלה מתקיימים יסודות העבירה של קבלת דבר במרמה - מאחר שחברה קדישא מצידה הציגה בפניהם מצג שווא שלפיו הא בהא תליא, ללא תשלום תרומה לא ניתן לרכוש חלקת קבר בחיים; ולמצער, מתקיימים יסודותיה של עבירת ניסיון לקבלת דבר במרמה.

בהתייחס להיקף המרמה - לצורך ההליך שלפני המדינה אינה חולקת על כך שלא הונחה תשתית ראייתית מספקת לטענתה שלפיה במהלך השנים הרלוונטיות כל כספי התרומות התקבלו אצל חברה קדישא במרמה. כך, משהגיע בית המשפט המחוזי לכלל מסקנה כי בשלב זה של הדיון לא ניתן לראות בהודעותיהם של רוכשי חלקות הקבר משום עדות שיטה לגבי אופן גביית תרומות. במצב דברים זה היקף המרמה שהוכח לכאורה הוא בהתאם לאמור בהודעות שנגבו מן המתלוננים; ועל יסוד הודעות אלה נקבע בהחלטתו של בית המשפט המחוזי כי מדובר במרמה בהיקף של 635,000 ש"ח. ואולם במהלך הדיון לפני התברר, מפיה של באת כוח המדינה, כי כאשר סוכמים את התרומות ששולמו לחברה קדישא על ידי אותם רוכשים שמהודעותיהם עולה לכאורה כי נפלו קורבן למעשה מרמה (30 רוכשים במספר), התוצאה המתקבלת היא 522,000 ש"ח (ולא 635,000 ש"ח כפי שנקבע בהחלטתו של בית המשפט המחוזי).

המסקנה היא אפוא שהונחה תשתית ראייתית לכאורית להוכחת ביצוע עבירות של קבלת דבר במרמה, בהיקף של 522,000 ש"ח.

32. נוסף על עבירות המרמה, מואשמת חברה קדישא בשתי עבירות לפי חוק איסור הלבנת הון. העבירה הראשונה, לפי סעיף 3(א) לחוק, אוסרת על עשיית פעולה ברכוש אסור מתוך מטרה להכשיר את הרכוש ולנתק את הקשר בינו לבין המקור האסור. עבירה זו מהווה את לב ליבו של חוק איסור הלבנת הון, ומבין שתי העבירות, זו החמורה יותר ודורשת הוכחת יסוד נפשי מיוחד (ע"פ 8551/11 סלכגי נ' מדינת ישראל, בפסקאות 30-31 (12.8.2012)); להלן: עניין סלכגי). לשון הסעיף היא כדלקמן:

העושה פעולה ברכוש, שהוא רכוש כאמור בפסקאות (1) עד (4) (בחוק זה - רכוש אסור), במטרה להסתיר או להסוות את מקורו, את זהות בעלי



הזכויות בו, את מיקומו, את תנועותיו או עשיית פעולה בו, דינו - מאסר
עשר שנים או קנס פי עשרים מהקנס האמור בסעיף 61(א)(4) לחוק
העונשין -

- (1) רכוש שמקורו, במישרין או בעקיפין, בעבירה;
- (2) רכוש ששימש לביצוע עבירה;
- (3) רכוש שאיפשר ביצוע עבירה;
- (4) רכוש שנעברה בו עבירה.

היסוד העובדתי של הסעיף כולל רכיב התנהגותי של "עשיית פעולה" ורכיב נסיבתי שלפיו הפעולה מבוצעת ב"רכוש אסור"; ויזכר כי לפי סעיף ההגדרות של חוק איסור הלבנת הון, "פעולה ברכוש" היא בין היתר "ערבוב של רכוש אסור עם רכוש אחר, גם אם הוא אינו רכוש אסור". היסוד הנפשי הוא "מטרה להסתיר או להסוות את מקורו" וכו'.

עבירה נוספת שבה מואשמת חברה קדישא היא לפי סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון, האוסר על ביצוע פעולה ברכוש שמקורו בעבירה, ששימש או שאיפשר ביצוע עבירה - וזאת גם כאשר הפעולה בוצעה שלא מתוך מטרה להכשיר את הרכוש האסור. בהיעדר יסוד נפשי של מטרה, עבירה זו קלה יותר להוכחה מן העבירה הקבועה בסעיף 3(א); ואולם מנגד, היקף תחולתה של העבירה צומצם לעשיית פעולה ברכוש ששוויו עולה על תקרה שנקבעה בתוספת השנייה לחוק (150,000 ש"ח), ובנוסף העונש שבצידה של עבירה זו פחות חמור מן העונש שנקבע בסעיף 3(א) לחוק. וכך מורה סעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון:

העושה פעולה ברכוש, בידיעה שהוא רכוש אסור, והוא בשווי שנקבע בתוספת השנייה, דינו - מאסר שבע שנים או קנס פי עשרה מהקנס האמור בסעיף 61(א)(4) לחוק העונשין; לענין סעיף זה, "ידיעה" - למעט עצימת עיניים כמשמעותה בסעיף 20(ג)(1) לחוק העונשין.

33. על פי כתב האישום, הכספים שקיבלה חברה קדישא במרמה מהווים "רכוש אסור" לפי חוק איסור הלבנת הון, וברכוש זה נעשו על ידה שתי פעולות בניגוד לאמור בסעיפים 3(א) ו-4 לחוק. ראשית, חברה קדישא סיווגה בספרי החשבונות שלה את הכספים שקיבלה במרמה ככספים כשרים שהתקבלו מתרומות; ושנית, הכספים שהתקבלו במרמה הופקדו בחשבון הבנק של חברה קדישא יחד עם תקבולי החלקות, תוך ערבוב שני סוגי התקבולים ובאופן שלא ניתן היה להבחין עוד ביניהם. על פי הנטען כל אחת משתי הפעולות הללו כשלעצמה, מהווה עבירה הן לפי סעיף 3(א) הן לפי סעיף 4 לחוק.

בין הצדדים אין למעשה מחלוקת כי באותם מקרים שבהם חברה קדישא גבתה עבור



חלקת קבר בחיים סכומים העולים על הסכום המרבי הקבוע בחוק שירותי דת, היא נהגה לדווח על העסקאות בספרים ככוללות שני מרכיבים - רכישת חלקת קבר ותרומה. בנוגע לפעולה של ערבוב כספים אסורים עם כספים כשרים - חברה קדישא מכחישה כי נהגה לערבב בין תקבולי החלקות לבין כספי התרומה, ובית המשפט המחוזי קיבל את גרסתה בנדון וקבע כי בעניין זה לא הוצגו די ראיות לגיבוש יסודות העבירות לפי חוק איסור הלבנת הון, ולו לכאורה. ואולם, משקבע בית המשפט כי רק חלק מתוך הכספים שדווחו על ידי חברה קדישא בעת הרלוונטית כתרומות, מקורם לכאורה בעבירת מרמה - המסקנה המתבקשת היא אפוא שחברה קדישא ערבבה לכאורה שלא כדין בין כספים שקיבלה כתוצאה מביצוע עבירות של מרמה לבין כספי תרומה שנתקבלו אצלה בדרך כשרה. ויודגש: אין טענה מצידה של חברה קדישא שלפיה ניתן היה להבחין בין כספים שדווחו על ידה כתרומות על אף שנתקבלו במרמה, לבין כספי תרומות שנתקבלו כדין.

34. מן האמור עולה כי הונחה תשתית ראייתית לכאורית להתקיימות היסודות העובדתיים של העבירות שבסעיף 3(א) ובסעיף 4 לחוק איסור הלבנת הון, וכן להתקיימות היסוד הנפשי שנקבע לעבירה שבסעיף 4 ("ידיעה") - וזאת הן ביחס להסתרת מקור כספי התרומה באמצעות סיווגם כתרומות, והן ביחס לערבובם עם כספים כשרים על מנת שלא ניתן יהיה להתחקות אחר מקורם. בשלב זה נותר לברר אם הראיות שהוצגו מגבשות לכאורה אף את היסוד הנפשי המיוחד הקבוע בסעיף 3(א) - מטרה להסתיר את מקורו של הרכוש האסור.

לעמדת המדינה, היסוד הנפשי של העבירה נלמד מעצם הפעולות שביצעה חברה קדישא בכספי המרמה. על פי הנטען, סיווג כספי המרמה כתרומות והפקדתם בחשבון הבנק הלגיטימי של חברה קדישא מטבע הדברים נועדו להסתיר את מקורם הבלתי חוקי של כספים אלה. חברה קדישא מצידה טוענת כי משמעות עמדה זו של המדינה מיתרת למעשה את היסוד הנפשי המיוחד שנקבע בעבירה שבסעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון, והופכת אותה לעבירה מסוג של אחריות קפידה. עוד נטען, כי הדברים מקבלים משנה תוקף בנסיבות שנוצרו עם פטירתו של מי ששימש כמנהל חברה קדישא בעת הרלוונטית - מאחר שבמצב דברים זה לא ניתן להוכיח את היסוד הנפשי הדרוש בעבירה אף ביחס למי מאורגניה של חברה קדישא.

35. יסוד "המטרה להסתיר" שבסעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון נדון בעניין סלכגי, ונקבע כי לא נדרש להוכיח במסגרתו שלעברין היתה כוונה "להלבין" את הרכוש האסור - אלא די בכך שנלמדת כוונה להסתיר או לטשטש את מקורו של רכוש זה. עוד נקבע, כי במסגרת בחינת יסוד זה "יש להבחין בין הסתרה לשם מניעת גילוי עבירת המקור או שמירה על היתכנות ביצוע עבירת המקור, לבין הסתרה לשם ניצול פירות עבירת המקור", והאחרון הוא הממלא את דרישות יסוד "המטרה להסתיר" (ראו עניין סלכגי, פסקה 37; ע"פ 8274/11 אדז'רסקי נ' מדינת ישראל, פסקה 37 (2013)). בע"פ 8265/13 מלכיאלי נ' מדינת ישראל (10.3.2016) הובהר עוד:



"ככלל מבקשים עבריינים באשר הם להסתיר פעילות פלילית באשר היא (ולכך גם חריגים), ובכך כשלעצמו, בהיעדר מטרת הרחבה או שימוש שלא-כדין ב'פירות המורעלים', אין החוק דנא עוסק. כדברי השופטת ברק-ארז בעניין סלכגי (פסקה 35), 'נוקט בנוסח של 'להסתיר את מקורו' ומכאן ניתן ללמוד כי הוא מיועד להגדיל את תחום פריסתו למצבים שבהם כוונת העושה אינה מתייחסת לעצם הסתרת הכספים או הרכוש (כדי להסתיר עובדת ביצועה של עבירת המקור), אלא רק למצבים שבהם קיימת כוונה להסתיר את הכספים או הרכוש כך שיתאפשר שימוש עתידי בהם'. כאשר כוונת ההסתרה היא לשימוש עתידי - עולה עבירת הלבנת ההון במלוא עוזה." (שם, בפסקה מב).

נוסף לזאת, בעניין סלכגי נקבע כי עצם השימוש בשמות בדויים במסמכי עסק שבאמצעותו הופקדו כספים אסורים בחשבונות בנק, מעיד על כוונה להסתיר את מקורם של הכספים האסורים על מנת לאפשר שימוש עתידי בהם (שם, בפסקה 41). יתרה מזאת, נקבע כי "הפקדת כספים שמקורם בפעילות בלתי חוקית בחשבון בנק של עסק לגיטימי, כפי שעשו במקרה זה המערערים, היא, לאמיתו של דבר, אחת הדוגמאות המובהקות למקרה שבו הנסיבות מלמדות על קיומה של 'כוונה להסתיר' ועל רצונם של המערערים בניתוק הזיקה בין המקור האסור של הכסף לבין המשך השימוש הלגיטימי בו" (שם, בפסקה 42).

בשים לב לאמור בעניין סלכגי, ניתן בהחלט לומר כי קיים סיכוי סביר שייקבע במסגרת ההליך העיקרי כי הנסיבות שבהן חברה קדישא סיווגה את כספי המרמה ככספי תרומות, ואז ערובה בינם לבין התרומות הכשרות בחשבון הבנק שלה, מלמדות כשלעצמן על כוונה מצידה של חברה קדישא להסתיר את מקורם של כספי המרמה ולאפשר שימוש "לגיטימי" בהם.

36. בהתייחס להיקף הכספי של עבירות הלבנת ההון - נראה כי בית המשפט המחוזי נתפס לכלל טעות כשקבע כי מדובר ב-4.1 מיליון ש"ח בלבד. מבלי להתייחס למשקלה של הודעת שרלו בנדון, ולשאלה אם על פי דיני הראיות הודעה זו מהווה חוות דעת מומחה אם לאו, הרי שעיון בדוחות הכספיים של חברה קדישא לשנים 2008 עד 2014 מלמד כי סך כל כספי התרומות שהתקבלו אצלה בעת הרלוונטית עומד על 6.8 מיליון ש"ח. בדיון שנערך לפניי, אישר בא כוחה של חברה קדישא כי הדוחות הכספיים אמנם משקפים את המצב בפועל. משכך, היקפן הכספי של עבירות הלבנת ההון עומד לכאורה על 6.8 מיליון ש"ח.

מן האמור נובע, כי קיימת תשתית ראייתית לכאורית אף להוכחת עבירות הלבנת ההון, הן לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון הן לפי סעיף 4 לחוק, בהיקף של כ-6.8 מיליון ש"ח.

פוטנציאל החילוט ומידתיות הצו הזמני



37. לאחר שנקבע כי על יסוד התשתית הראייתית שהניחה המדינה קיים סיכוי סביר לכך שבתום ההליך הפלילי חברה קדישא תורשע בעבירות המיוחסות לה, יש לתת את הדעת להיקף החילוט הצפוי בעקבות ההרשעה (עניין אוסקר, פסקה 9). בתוך כך, יש לתת את הדעת לתכליות החילוט שפורטו לעיל, וכן להיקף החילוט הנהוג בפסיקה במקרים ממין זה שלפנינו. נוסף על אלה, במסגרת ההחלטה בדבר מתן צו זמני יש משמעות לעוצמת התשתית הראייתית הלכאורית הקיימת נגד הנאשם, במובן זה שתתקיים "מקבילית כוחות" בין עוצמת הראיות לבין היקף הרכוש שייתפס. ככל שהתשתית הראייתית נגד הנאשם דלה יותר, וככל שהמקרה מעלה שאלות פרשניות המפחיתות מן הסיכוי שהנאשם יורשע בסופו של הליך, כך תפחת הנכונות להורות על תפיסתו של מלוא פוטנציאל החילוט - ולהיפך (ראו והשוו: בש"פ 7444/14 אלטורי נ' מדינת ישראל, פסקה יז (17.11.2014); הדברים האמורים שם מתייחסים להחלטה בדבר מעצרו של נאשם עד לתום ההליכים המשפטיים נגדו, אך יפים גם לענייננו).

לאחר שנקבע פוטנציאל החילוט, ראוי לבחון אם ניתן להשיג את תכליתו של הצו הזמני בדרך פחות פוגענית לעומת תפיסת רכוש - למשל באמצעות מתן ערבויות, צווי מניעה, צווי עיקול וכיוצב'. כך מתחייב מהוראת סעיף 36(א) לפקודת הסמים המסוכנים שאליה התייחסתי באריכות לעיל, וכן מעקרון המידתיות החולש על המשפט הפלילי. בהקשר זה שומה על בית משפט לשקול את הפגיעה בנאשם שעומדת לו חזקת החפות, ואת השלכות מתן הצו הזמני עליו. כן יש להביא בחשבון בשלב זה פגיעה צפויה בצדדים שלישיים, שלא נטלו חלק בביצוע העבירות ואינם מואשמים בכך; כגון בני משפחתו של הנאשם, או עובדים ונושים של תאגיד כאשר הוא זה שעומד לדין.

38. במקרה שלפנינו הובהר כי קיימת תשתית ראייתית לכאורית לכך שחברה קדישא "הלבינה" כספים שקיבלה במרמה (בסך 522,000 ש"ח), תוך סיווגם ככספי תרומות וערובים עם כספים כשרים בהיקף כולל של 6.8 מיליון ש"ח; והמדינה מבקשת כי יינתן צו זמני לתפיסת רכוש בשווי סכום זה כולו.

כפי שכבר צוין, סעיף 21 לחוק איסור הלבנת הון מורה כי עם הרשעתו של אדם בעבירה לפי סעיפים 3 או 4 לחוק זה - על בית המשפט להורות על חילוט "הרכוש שנעברה בו העבירה, וכן רכוש ששימש לביצוע העבירה, שאיפשר את ביצועה או שיועד לכך"; צו חילוט כאמור יינתן בנוסף לכל עונש שייגזר על הנאשם. עוד הובהר בסעיף זה, כי בית משפט רשאי להימנע מחילוט כאמור רק "מנימוקים מיוחדים שיפרט". בענייננו, הכספים הכשרים שלתוכם עורבבו כספי המרמה מהווים לכאורה "רכוש ששימש לביצוע העבירה" או "איפשר את ביצועה" - ומכאן שבמקרה של הרשעה ניתן וייתכן שאף צריך יהיה להורות על חילוטם. דברים אלה קיבלו זה מכבר ביטוי בפסיקתו של בית משפט זה:



"משעה שסכומי כסף שמקורם בעבירה והם מהווים 'רכוש אסור' כמשמעותו ל 'עורבבו' עם סכומי כסף כשרים, שמקורם בפעולות לגיטימיות, ונטמעו זה בזה והתמזגו זה לתוך זה, כפי שאירע בעניינו של שחר, לא ניתן עוד להבחין בין הכסף 'הנקי' והכסף 'המלוכלך' ומתחייבת המסקנה לפיה סכום הכסף - כולו - מהווה 'רכוש אסור' אשר ניתן לחלטו." (עניין תענך, בפסקה 264; וראו גם: עניין ג'סארי, בפסקה 8).

חומרתן של עבירות המרמה והעבירות הכלכליות שבהן מואשמת חברה קדישא, היקפן הרחב ומספרם הרב של המתלוננים, כמו גם העובדה שהעבירות בוצעו על פי הנטען תוך ניצול מעמדה ורישיון הקבוצה שניתן לה - כל אלה מצדיקים ענישה מחמירה, אם אמנם תורשע חברה קדישא בביצוען. בהקשר זה, ברורה מאליה האפקטיביות הגלומה בענישה מרתיעה כאשר עסקינן בעבירות כלכליות:

"... מחקרים שנערכו ביססו את הקביעה כי אפקט ההרתעה הנלווה להחמרה בענישה הוא בעל משקל רב יותר בהקשר של עבירות אנשי ציבור ועבירות כלכליות, וזאת להבדיל מאפקט חלש יותר בהקשר של עבירות רחוב ואלימות (חגית לרנאו עבריינות ואכיפת חוק 67 (2016) והאסמכתאות שם). ממצא זה מובן ואינו מפתיע, שכן עבירות אנשי ציבור ועבירות כלכליות מתבצעות בדרך כלל על ידי אנשים נורמטיביים בעלי מעמד חברתי, והאפשרות של עמידה בפני חקירה פלילית, משפט ועונשי מאסר, מרתיעה יותר מטבע הדברים 'אדם מן היישוב', ובוודאי אדם בעל מעמד חברתי וציבורי, לעומת מי שמנהל אורח חיים עברייני ומקיים מגע מתמיד עם מערכת אכיפת החוק, ובפרט מי שכבר עבר את 'החווייה' של חקירה, משפט ומאסר." (ע"פ 3927/16 מדינת ישראל נ' בר-זיו, פסקה 19 (23.2.2017); וראו גם: ע"פ 677/14 דנקנר נ' מדינת ישראל (17.7.2014); ע"פ 1872/16 דז'לדטי נ' מדינת ישראל, פסקה 57 (18.5.2017); ע"פ 8345/15 אוחנה נ' מדינת ישראל, פסקה 32 (19.9.2017)).





39. עם זאת, עיון בפסיקה רלוונטית שעניינה בענישה בגין עבירות לפי חוק איסור הלבנת הון, מלמדת כי בצד הרטוריקה הקוראת להחמרת הענישה (ובכלל זה גם בהיקף חילוט כספים ששימשו לביצוע העבירות), ככלל בתי המשפט אינם נוהגים להורות על חילוט כספים כשרים ששימשו לביצוע עבירות של הלבנת הון – וזאת להבדיל מכספי עבירות המקור, או רווחים שצמחו כתוצאה מביצוע העבירה. לא בכדי, כנראה, לא עלה בידי המדינה להציג פסיקה ממין זה בתמיכה לטענתה שלפיה יש לחלט במקרה דנן הן את כספי עבירת המקור הן את הכספים הכשרים שעיימם עורבבו. הגם שהתשתית הראייתית הלכאורית שהציגה המדינה לעבירות המיוחסות לחברה קדישא היא מוצקה על פניה, ברי כי בנסיבות אלה לא ניתן להורות בגדרו של הצו הזמני על תפיסת כל כספי התרומות שהתקבלו אצל חברה קדישא בשנים הרלוונטיות לכתב האישום (6.8 מיליון ש"ח), ומהווים מעל פי 12 מסך הכספים שגבתה לכאורה במרמה (522,000 ש"ח).

פוטנציאל החילוט בשלב הסעד הזמני נגזר מהענישה הנוהגת, שכן מטרתו של הצו הזמני היא להבטיח את מימושו של תכלית החילוט הסופי. ואולם יודגש כי חוק איסור הלבנת הון הוא חוק "צעיר" יחסית (טרם מלאו לו 20 שנים), וכי מאז חקיקתו ניתן למלחמה בהלבנת הון מקום מרכזי בסדרי עבודתם של גורמי האכיפה. בנסיבות אלה נראה כי צפויות עוד תמורות בפסיקה הנוהגת בתחום זה, כשהמגמה היא כאמור של החמרה.

על יסוד האמור, הגעתי לכלל מסקנה כי נכון יהיה להורות על תפיסה זמנית של רכוש בשווי 2,500,000 ש"ח מרכושה של חברה קדישא. המדינה מבקשת כי הסכום כולו ייתפס מתוך חשבונות הבנק של חברה קדישא, וזאת על אף שאין חולק כי בבעלותה של חברה קדישא נכסי מקרקעין העשויים לשמש אף הם להבטחת החילוט ככל שייגזר בסופו של ההליך. לעמדת המדינה, מאחר שמדובר בדירות מגורים שבהן מתגוררים דיירים – מימושו לצורך חילוט עלול להיות מוקשה; ובנסיבות אלה, המדינה אף ביקשה את ביטולם של צווי המניעה הזמניים שהוטלו על 7 מתוך 8 הדירות הללו. אמנם לא יכול להיות חולק שתפיסת כספים מתוך



חשבונות הבנק של חברה קדישא היא הדרך היעילה ביותר להבטיח את מימושו של צו חילוט ככל שיינתן בתום ההליך הפלילי נגדה; ואולם ללא ספק זהו אף האמצעי הפוגעני ביותר שבו ניתן לנקוט נגדה. בשלב מקדמי זה, וכאשר עומדת לחברה קדישא חזקת החפות, מן הראוי לצמצם ככל הניתן את הפגיעה הקניינית, שהיא כידוע זכות יסוד חוקתית.

40. על מנת להשיג איזון ראוי בין האינטרס הציבורי שבהבטחת מימוש תכליות החילוט לבין זכויותיה הקנייניות של חברה קדישא, אני מורה כי שווי הרכוש התפוס יעמוד כאמור על 2,500,000 ש"ח - מתוכם כספים מחשבונות הבנק של חברה קדישא בסכום שלא יפחת מ-1,000,000 ש"ח; והיתרה באמצעות הטלת צו מניעה זמני האוסר על ביצוע דיספוזיציה באחת הדירות שבבעלות חברה קדישא. המדינה תערוך ותציג לחברה קדישא חוות דעת שמאית לעניין שווי הדירה לצרכי מימוש, וזאת בתוך 60 יום מהיום, ובהתאם לחוות דעת זו ייקבע הסכום הסופי שייתפס מתוך חשבונות הבנק (אך בכל מקרה לא יפחת ממיליון ש"ח כאמור). עד להגשת חוות הדעת השמאית, המדינה רשאית להמשיך בתפיסת סכום של 2,500,000 ש"ח מתוך חשבונות הבנק של חברה קדישא; שאר הכספים ישוחררו.

סוף דבר

41. הערעור של חברה קדישא נדחה, וערעור המדינה מתקבל באופן חלקי וכמפורט בסעיף 40 דלעיל.

ניתן היום, כ"ג בניסן התשע"ח (8.4.2018).

ש ו פ ט ת